

**Adami Tanneri E Societate Iesv, S. Theologiæ D. Et In
Academia Ingolstad. Professoris, Theologiæ Scholasticæ
Tomus ...**

Cum triplici Indice

De Fide, Spe, Charitate, Iustitia, Religione, caeterisq[ue] virtutibus [et]
vitijs: ac varijs hominum statibus. Secvndæ Secvndæ S. Thomæ
Aqvinatis Respondens

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1627

IV. De ratione & modo adorationis rerum eiusmodi inanimatarum,
speciatim quæ circa eam certa; quæ in controuersia sint.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72877](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72877)

illius, *Non addetis, neque minuetis, &c.* & nihilominus tamen ipsis Synagoga Moderatoribus liberum fuisse, publica auctoritate, quod in hoc genere, e re communis videretur statuere. De qua re pluribus disserui relatione de Colloquio Ratisponensi cap. 4. & 8. & Apologia præfat. cap. 5. & 9.

107 Hæc vero sententia super ea, quæ hæcenus dicta sunt, probatur primum auctoritate grauissima multorum Theologorum, qui ita sentiunt, speciatim S. Thomæ 3. part. q. 25. a. 3. ad 1. Caietani ibidem, Waldensis, Castro, Turtecremata, & aliorum, quos sequuntur Bellarminus lib. 2. de Sanctorum beatitud. cap. 7. Gregorius de Valentia hic q. 11. punct. 6. & Suarez 3. part. tom. 1. disp. 54. sect. 2. quidquid alij non pauci superius relati in contrarium dixerunt.

Secundo probatur ex ipso contextu eius præcepti Exodi enim 20. v. 3. hæc omnia pro vno præcepto Decalogi referuntur: *Non habebis Deos alienos coram me. Non facies tibi sculptile, neq. omnem similitudinem, quæ est in celo de super, & quæ in terra deorsum, nec eorum quæ sunt in aquis sub terra. Non adorabis ea, neque coles: Ego sum Dominus Deus tuus.* Secundum oppositam autem sententiam, fatendum esset his verbis tria præcepta contineri, quæ ratione non solum decem verba, seu præcepta Decalogi conficerentur, sed duodecim: vel certe, si quod nonnulli faciunt, duo postrema coniungantur, vnde decim.

108 Accedit quod iuxta communem Patrum sententiam, omnia præcepta decalogi sunt moralia & naturalia, solo illo excepto de sanctificando sabbato; cum tamen nunc ex opposita sententia etiam primum, magna saltem ex parte, ceremoniale esset.

Tertio idem probatur ex eo, quod vbiunque hoc præceptum traditur, semper adiungitur aliquid per modum quasi explanationis. ex quo cultus & adoratio imaginis instar Dei solum prohibita intelligatur, vt loc. cit. Exodi 20. *Non adorabis ea, neque*

109 *coles: Ego sum Dominus.* Et paulo post: *Non facies tibi Deos aureos & argenteos, &c.* Similiter Deuteronomij 4. v. 15. *Non vidistis aliquam similitudinem in die, quæ loquutus est vobis Dominus in Horeb, de medio ignis; ne forte decepti faciatis vobis sculptam similitudinem, aut imaginem masculi, vel femina, &c. ne forte eleuatis oculis ad celum videas solem, & lunam, & omnia astra celi, & errore deceptus, adores ea, & colas, quæ creauit Dominus DEVS tuus, &c.* Deuter. 5. v. 8. *Non facies tibi sculptile, nec similitudinem omnium &c. Non adorabis ea, & non coles. Ego enim sum Dominus.* Item Leuit. 26. v. 1. *Non facietis vobis idolum & sculptile, nec titulos erigatis, nec insigne lapidem ponetis in terra vestra, vt adoretis ea. Ego enim sum Dominus DEVS vester.* Denique Itæ 42. v. 8. *Ego Dominus; hoc est nomen meum: gloriam meam alteri non dabo, & laudem meam sculpsilibus, &c.*

110 Ex quibus facile patet responsio ad obiectionem sectariorum, quam ex hoc præcepto veteris testamenti desumunt. Aut enim hoc præcepto absolute prohibitum non fuit, imagines colere, vt ex veriori sententia superius probauimus: aut certe hoc præceptum positium & ceremoniale fuit, ad ludæos solum, non ad Christianos pertinens, vt ex dictis liquet.

DV B I V M IV.

De ratione & modo adorationis rerum inanimatarum; speciatim quæ circa eam certa; quæ in controuersia sint; quæque votum in ea re consuetarum sit significatio.

8. Thomas 2. 2. q. 84. a. 1. & 3. part. q. 25. a. 3. 4. & 6.

111 **T**Ria sunt explicanda. 1. quæ in hac re sint certa. 2. quæ controuersia. 3. quæ ad terminorum explanationem pertinent. Quantū ad primum, circa modum colendi reliquias, imagines, aliasque res sacras inanimatas, certum, & apud omnes Catholicos indubitatum est primò imagines, aliasque res sacras, saltem eatenus recte coli, & adorari, quatenus coram illis, & per illas colitur & adoratur exemplar, indicio imaginis ad memoriam reuocatum, vt constat tum aliunde, tum ex Concilio Tridentino sess. 25. in proprio decreto.

Hic vero modus colendi imagines, & improprimus, & adeo exploratus est, vt eum nec auctores librorum Carolinorum, aut Synodi Parisiensis, alijque qui inter Iconomachorum græcorum errorem, & Nicænæ Synodi ac Catholicæ Ecclesiæ sententiam, mediam, atque hoc ipso auiam ingressi sunt viam; imo nec hodierni Lutherani vniuersim re ipsa negasse, aut negare videantur; quidquid sit interim de modo loquendi. Dicunt enim illi quidem, imagines habendas solum ad memoriam, non ad cultum & deuotionem; at non negant, sed potius hoc ipso tacite agnoscunt, coram illis, & per illas coli & adorari posse exemplar: qui est ipse modus quidam (improprius) colendi imagines representantes exemplar.

112 Secundo certum, & extra controuersiam est, imagines aliasque res inanimatas, quocunque tandem modo colantur, certe tamen propter se, vltimate, seu ob excellentiam suam propriam & absolutam, colendas aut venerandas neutiquam esse; sed vltimate ac principaliter solum propter prototypum, siue exemplar, eiusque excellentiam, tanquam ob rationem formalem obiecti; quandoquidem ipsa etiam imago formaliter spectata, & essentialem ordinem habet ad prototypum, & omnem suam excellentiam ab illo participatam habet.

Qua ratione etiam ab omnibus Catholicis imaginum cultus dicitur *respectus*, non absolutus: & consentiunt pariter omnes, quamcunque rem inanimatam, propter se & suam excellentiam, vltimate colere fas non esse, vt videre est apud Bellarminum, Suarez, Vasquez, & alios citandos.

113 Quare circumspecte intelligendus Azorius tom. 1. lib. 9. cap. 6. quæst. 5. vbi ita refert quorundam Catholicorum sententiam, quasi dixerint, posse etiam imagines coli & adorari *propter se*, quod qui-

dem non nisi de immediata, secundaria, ac minus principali, adeoque inadæquata adorandi ratione intelligi potest: nisi forte Typographi incuria posita sit vocula *Propter se*, pro vocula *Per se*, idque non semel, sed iterato sapius errore, certe quidem eo modo loquentem Catholicum hæcenus neminem legi.

Dices, imago in se habet figuram & similitudinem alterius: ergo in se habet rationem, propter quam adoretur, adeoque propter se, post adorari. Respondeo, figuram præcisè, cum absolutum quiddam sit, proprie non esse rationem colendæ imaginis; relationem vero similitudinis ad ipsum exemplar, & quidem ab eodem expressæ, dici quidem potest minus principalis colendi ratio sed non principalis, & vltimata; cum hoc ipso, quod ea ratio solum respectiua est ad prototypum, simul prototypum tanquam principalem rationem colendi menti obijciat.

114 Tertio certum, imagines, aliaque res inanimas, nunquam ita coli seu adorari licite possent, ut cultus hic in ipsis penitus & vndeque sistat: quin potius fatentur omnes, imaginis cultum aliquo tandem modo referri & pertinere etiam ad exemplar; quod proinde aliqua ratione simul adoretur & colatur, non quidem semper tanquam obiectum Quod, directe, immediate, & formaliter intentum, sed saltem indirecte, mediate, & virtualiter, hoc ipso, quod exemplar est obiectum Quo, seu ratio formalis, propter quam colitur imago ut dictum.

Sicut enim cum seruus aut Legatus Regis, ob ipsam Regem, decenti honore colitur, ex consequenti & indirecte, seu virtualiter ac mediate etiam honoratur, Rex: ita cum imago non colatur, nisi propter exemplar, non solum tanquam ob finem remotum, sed etiam velut ob rationem formalem obiectiuam, necessario efficitur, ut ex consequenti, indirecte, virtualiter, ac mediate semper etiam simul colatur exemplar.

115 Quocirca etiam Iacob, qui Hebr. 11. vers. 21. *fastigium virgæ*, ipsius Ioseph adorasse dicitur, Genesis 47. vers. 31. adorasse dicitur *Dominum*. Nam ut Ribera ibidem ait; *adorauit Iacob sceptrum filij sui, honorans in eo regiam potestatem à Deo illi datam, magisque DEVM ipsum adorans, qui olim id per quietem reuelauerat Ioseph; & videns DEI promissa impleta, filiumque suum quem vnice amabat, prope ad regni fastigium eleuatum, qui & fauere fratribus posset, & corpus suum ad terram promissionis reducere, tantorum bonorum auctorem DEVM, plenus lætitiæ, adoratione illa filio exhibita reuerbatur, &c.*

Quod quidem pro innumeris Conciliorum & SS. Patrum locis explicandis, ac probe intelligendis diligenter annotandum est: ne dum identidem repetunt, in imaginibus exemplar coli, putemus imagines ipsas proprie aut per se coli non posse. Qua ratione, intelligitur etiam illud Basilij lib. de Spiritu sancto cap. 18. asserentis, *esse vnã glorificationem imaginis, & exemplaris; & quod indetulit Ioannes Presbyter in VII. Synodo action. 4. non esse duas adorationes, sed vnã ipsius imaginis, & exemplaris, ut rursus dicitur dub. 7.*

116 Quod dictum etiam ex eo confirmatur, quod tam iuxta scripturam sacrã quam SS. Patrum phrasin, ipse etiam honor seu obsequium, quod Christi seruis defertur, Christo ipsi deferri dicitur Matthæi 25. v. 40. *Quamdiu fecistis vni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis.* Et in VII. Synodo action. 4. in dialogo Leontij dicitur: *Honor, qui sanctis impenditur, in ipsum (DEVM) recurrit. Qui Martyrem colit, DEVM ipsum colit: qui Matrem ipsius adorat, ipsi honorem assignat: qui Apostolum honore prosequitur, ipsum, qui Apostolum misit, honorat.* Idem habent Basilij orat. in SS. quatuor Martyres, Hieronymus epist. 53. Ambrosius serm. 6. Damascenus lib. 4. de fide cap. 17. Germanus Patriarcha in epistola ad Ioannem, quæ recitatur in citata Synodo eadem actione.

Quare si ad hoc, ut honorari quispiam in altero dicatur, sufficit esse finem vltimum venerationis; quod plerumque fit in allatis exemplis, multo magis sufficit, esse totam quasi rationem ac fundamentum venerationis, ut est exemplar respectu adorationis imaginum: quod optime etiam notauit Suarez 3. part. tom. 1. disp. 54. section. 5. post medium, & agnoscit Vasquez lib. 2. de adorat. num. 284.

117 Quartum certum, & inter Catholicos indubitatum est, esse quasdam externas adorationis generatim sumptæ, seu potius cultus notas & actus, qui vtrumque tandem circa imagines & coram imaginibus exerceri videantur, ipsis tamen imaginibus simpliciter & absolute loquendo, non exhibeantur; quales sunt, sacrificium, oratio, laus exemplaris, ut ex communi docet Suarez citat. disp. 54. sub finem, & Vasquez lib. 2. disp. 9. cap. 4. num. 433.

Qui hac in re secuti sunt Augustinum lib. 10. de ciuit. cap. 4. vbi ait: *Multa de cultu diuino usurpata sunt, quæ honoribus deferuntur humanis; siue humilitate nimia, siue adulatione pestifera: ita tamen, ut quibus ea deferuntur, homines haberentur, qui dicuntur colendi & venerandi, si autem multum eis additur, & adorandi. Quis vero sacrificandum censuit, nisi ei, quem Deum aut sciuit, aut putauit, aut finxit?*

Cuius rationem assignat Suarez loc. cit. quod eiusmodi actus præcisè respiciant personam intelligentem, vt talis est, abstrahendo ab his, quæ illi extrinsecus adiuncta sunt; quo fit ut per eos solum colantur ipsæ personæ, ad quas diriguntur, non autem imagines, & veltres, nec similia.

118 Addo, per eiusmodi notas directe significari eam animi submissionem vel existimationem, quæ cum imaginibus communicari nullo modo potest; cum animi submissio, per alias honoris notas formaliter & expresse significata sæpe tam exemplari, quam imaginibus suo modo communis esse possit, ut inferius magis declarabitur. Significant enim reliquæ adorationis notæ ex suo genere iuxta humanam institutionem, animi submissionem, sub generali quadam ratione, quibuslibet rebus aliquo modo excellentioribus communicabili; illa vero quæ diximus honoris symbola, sub speciali quadam ratione, quæ non nisi ad certas personas intelligentes apte referantur.

Atque

119 Atque hæc omnia, quæ inter Catholicos certa esse diximus, quasi totidem etiam verbis traduntur in Concilio Tridentino session. 25. decreto de cultu Sanctorum & imaginum. ubi dicitur: *Imagines porro Christi, Deiparæ Virginis, & aliorum sanctorum, in templis præsertim habendas & retinendas, eisque debitum honorem & venerationem impertendam.* (En primum certum:) *Non quod credatur inesse aliqua in ijs diuinitas, vel virtus, propter quam sint colenda:* (En secundum:) *vel quod ab eis sit aliquid petendum, vel quod fiducia in imaginibus sit figenda; velut olim fiebat à Genibus, quæ in idolis spem suam collocabant:* (Ecce quartum:) *sed quoniam honor qui eis exhibetur, refertur ad prototypa, quæ illa representant; ita ut per imagines quas osculamur, & coram quibus caput aperimus, & procumbimus, Christum adoremus, & sanctos, quorum illa similitudines gerunt, veneremur* (En tertium certum:) *Id quod Conciliorum, præsertim vero, II. Nicænæ Synodi decretis, contra imaginum oppugnatores est sancitum. Ita Concilium Triden-*

120 Cui non abs re erit subiungere integram collaudatam ab eo II. Nicænæ Synodi hæc de re definitionem, ex Anastasij versione, relata apud Baronium Anno 787. numero 40. *Hinc ita se habentibus, regia quasi euntes semita, sequentes diuinitus inspiratum S.S. Patrum nostrorum magisterium, & Catholica traditionem Ecclesiæ (nam Spiritus sancti hanc esse nouimus, qui nimirum in ipsa habetur) definimus in omni certitudine & diligentia, sicut figuram prætiosa & viuifica Crucis, ita venerabiles ac sanctas imagines proponendas, tam de coloribus, & taxellis, quam ex alia materia, congruenter in sanctis Dei Ecclesijs, & sacris vasis, ac vestibus, & in parietibus, ac in tabulis, domibus, & vicijs, tam videlicet, imaginem Domini Dei & saluatoris nostri IESU Christi, quam intemerata Domine nostre, sanctæ Dei Genitricis eius, honorabiliumque Angelorum, & omnium Sanctorum simul & aliorum virorum: Quanto enim frequentius per imaginalem formationem videntur, tanto qui has contemplantur, alacrius eriguntur ad primitiuorum (seu prototyporum) earum memoriam & desiderium; & ad osculum, & ad honorariam his (imaginibus) adorationem tribuendam; non tamen ad veram latriam, quæ secundum fidem est, quæque solum diuinam naturam decet impertendam. Ita & istis, sicuti figura viuifica Crucis, & sanctis Euangelij, & reliquis sacris monumentis, incensorum & luminum oblatio, ad harum honorem efficiendum exhibetur; quemadmodum & antiquis pie consuetudinis erat. Imaginis enim honor ad primitiuum transit, & qui adorat imaginem, adorat in ea depicti subsistentiam seu personam. Ita Concilium Nicænæ II.*

121 Hæc vero cum certa sint, ut ad secundum huius dubitationis quæsitum veniamus, circa modum colendi imagines, & reliquias Sanctorum, aliasque res sacras inanimatas, quatuor alia controuersa sunt, inter Scholasticos, nec paruis difficultatibus implicata. Prima difficultas & controuersa est, an eiusmodi res possint villo modo vere ac proprie coli siue adorari; an vero tantum abusive & improprie sint colenda. Secunda difficultas, quæ re ipsa cum priori coincidit, nec ab ea nisi nomine differt,

ut videbimus, est, an villo modo etiam in se, tanquam verum & proprie dictum obiectum quod, terminet actum adorationis, non tantum ratione signi exterioris, sed etiam ratione internæ submissio- nis & affectus, sine quo nulla vera adoratio subsistit.

Tertia; an simul cum prototypo & quidem eadem adoratione, qua prototypum coli & adorari possint. Quarta; utrum secundum se & per se etiam coli & adorari possint, non adorato directe exemplari; & quo cultu.

122 Sunt enim de singulis variæ Doctorum sententiæ. Quidam enim absolute docent, imagines improprie tantum, & per accidens, non autem vere ac proprie coli posse; quod tamen alij non satis tutum existimant. Alij fatentur quidem, proprie coli; sed ita, ut ad illas solum pertineant externa signa honoris, non autem internus affectus honoris seu submissio- nis, quod alijs itidem non sine ratione improbat. Rursum plerique veteres Scholastici docent, imagines simul & eodem cultu cum prototypo venerandas; quod alij negant. Denique complures asserunt, imagines per se coli non posse, sed solum cum prototypo: alij vtrouis modo recte coli asserunt, ut inferius sigillatim declarabitur.

123 Jam vero, quod ad tertium huius dubitationis, quæsitum attinet; ut in vniuersa hac disceptatione, vera sententia deinceps explicanda melius intelligatur, notandum est, & continuo quasi præ oculis habendum, ex Suario 3. part. tom. 1. disputat. 54. sect. 5. & fere etiam Vasquez lib. 2. de adorat. disputat. 8. cap. 14. numero 385. imaginem lacram tribus modis considerari posse: primo materialiter & physice, ut res quædam est naturalis, seu artificialis huius materiæ, figuræ, &c. abstracto à representatione, alijsque reatiuis & moralibus perfectionibus, quas habet, seu in quantum imago, seu in quantum res sacra.

Secundo considerari potest, prout signum est rei sacræ siue ipsius exemplaris, eidemque exemplari reatiue oppositum, scilicet non solum constans tali materia vel figura, sed etiam habens insuper relationem representationis. Qua ratione etiam consideratur imago ut imago, etsi non ut actu exercens munus imaginis, prout Caietanus inferius loquitur, estque in numero rerum sacrarum, quæ solum denominatione & reatiue tales dicuntur, ut patet ex VII. Synodo articulo 7. in definitione fidei, & ex epistola Adriani de imag. quæ extat inter epistolas Pontificum.

124 Tertio considerari potest imago ut imago in actu exercito, seu ut Caietanus 3. part. quest. 25. art. 3. 4. & 5. loquitur, ut actu exercet munus imaginis, non tantum actualiter quocumque modo representando prototypum, sed etiam prout in se quasi secundum representationem viuam continet exemplar, eoque velut animata est. Quæ consideratio à priori differt; quia hic directe sola consideratur imago, tamen oblique simul significetur prototypum, tanquam alter terminus correlatiuus: hic directe consideratur tam imago, quam prototypum, per modum vnius adæquati obiecti; quod dicere possumus, imaginem prototypo animatam, seu prototy-

pum imagine vestitum, non realiter, nec per errorem seu falsitatem ullam concipientis, quia non iudicat, aut imaginem, aut in imagine vere esse Christum, sed per simplicem apprehensionem, ac viam representationem exemplaris in imagine, ac si adesset; quo modo filij in imagine suos concipiunt parentes &c. Quæ diuersæ considerationes etiam ad res alias inanimatas seruata proportione, accommodari non difficulter possunt.

Omitto quartam considerationem imaginis, qua imago nonnunquam materialiter quidem, & veluti res quædam, sed secundum quoddam esse morale, non materiale, vel artificiale spectari potest; nempe prout vel sacra quædam reliquia est, Sancti alicuius contactu sanctificata; qualis est imago Veronicæ, Imago B. Virginis à S. Luca depicta, &c. vel vt est peculiari quadam prece Ecclesiæ benedicta: quales quidem imagines rursus peculiari quadam ratione, in rerum sacramentorum numero computantur.

125 Sed hanc imaginis considerationem hoc loco prætermitto, vt dixi; tum quia non est communis omni imagini sacræ, sed aliquarum dumtaxat propria; tum quia ratio hæc imagini communis est cum alijs rebus sacris, de quibus proprie iam non loquimur.

Nec obstat, quod Sanctus Thomas cit. 3. part. quæst. 25. art. 3. alijque Doctores communiter, duplicem tantum considerationem imaginis referunt, nempe vt res est, & vt est imago, nempe munus imaginis actu exercens; quia vt recte notauit Suarez loc. cit. isti tertiam considerationem imaginis secundo loco numeratam, ideo prætermiserunt, tum quod ea communis aliquo modo esset rebus sacris, quæ itidem vim quandam habent representandi principalem terminum, ad quem referuntur; tum quia explicari propria & difficiliore adoratione imaginis cum exemplari, alia implicite quadammodo exposita censeripotera.

126 Notandum secundo, iuxta variam hanc imaginis considerationem, quatuor modos distingui posse, quibus siue de facto, siue de iure imagines colantur. Primus, vt imago non solum colatur in se, secundum se, siue per se, sed etiam *propter se*; ita vt ipsa secundum se sit totum & adæquatum adorationis obiectum, non solum Quod, sed etiam Quo; seu quod idem est, vt non solum sit illud quod proprie per se & directe colitur, sed etiam aliqua intrinseca eius excellentia, seu respectiua, seu absoluta, sit tota ratio colendi imaginem, tanquam vltimum terminum, & obiectum cultus, in quo penitus & omni modo sistatur. Et hic cultus imaginis fere respondet imagini secundum primam considerationem; sed quem iam superius, in primo certo, tanquam illicitum & superstitiosum exclusimus.

127 Secundus priori directe oppositus est ille, quo ita imago colitur, vt nullo modo sit illud, quod proprie & in se colitur, sed tantum sit occasio, seu memoratiuum signum, quo mediante exemplar in memoriam reuocatum colitur, esto coram imagine: quod genus cultus in primis significatur per illa verba: *Per imaginem, seu coram ima-*

gine colere prototypum, Vbi etiam consideratur imago, iuxta secundam considerationem superius explicatam; cuius tamen alius vsus esse potest, vt dicitur.

Tertius, vt dirigatur cultus siue adoratio, tam ad exemplar, representatum, quam ad imaginem, in qua representatur, ex vitroque per viam apprehensionem intellectus, conficiendo vnum obiectum adæquatum, ad quod proprie terminetur cultus, quodque sit adæquata materia, circa quam versetur adoratio ex mente ac intentione adorantis. Quo modo alias in cultu ciuili, perionæ quæpiam excellens solet esse tota materia cultus, non solum vt constat anima, sed etiam corpore; etsi non æque principaliter eiusmodi cultus ad partem vtramque, hominis terminetur. Atque hic cultus respondet tertie considerationi imaginis.

128 Quartus, vt adoratio dirigatur ad solam imaginem (iuxta secundam eius considerationem) tanquam ad materiam seu rem directe adoratam; ad exemplar verò solum vt ad rationem adorandi; esto hoc ipso indirecte & quasi virtualiter simul etiam exemplar adorari intelligatur, vt superius dictum, in tertio certo. Quo quidem casu etiam imago non quidem propter se, sed in se tamen, & per se colitur & adoratur: sicut etiam proximus vere etiam in se per charitatem diligitur, etsi non nisi propter Deum.

129 Et ad hos ipsos etiam diuersos modos colendi imagines, relatos itidem à Suarez cit. disp. 54. sect. 4. reuocantur illi ipsi modi diuersi colendi rem aliquam, quos ex alijs auctoribus, præcipue vero ex Gabriele, in 3. distinct. 9. quæst. 1. refert Bellarminus lib. 2. de Sanctis, seu de Ecclesia triumphante cap. 21. vbi triplicem modum colendi distinguit. Id enim quod honoratur primo honorari posse per se, vel per accidens: secundo *propter se*, vel *propter aliud*: tertio *proprie*, vel *improprie*. Quos loquendi modos ad modos diuersos colendi imagines superius explicatos accommodando, iuxta mentem, & declarationem Bellarmini, & communem Doctorum, dicendum est, primo modo colendi imagines, superius relato, sed illicito, imagines coli non tantum proprie & per se, sed etiam propter se; secundo modo non nisi improprie, tertio, proprie quidem, sed per accidens: quarto, non solum proprie, sed etiam per se.

130 Et licet alioqui Bellarmini explicatio, quam supra dictis loquendi modis adhibet, per se satis apta, & plana videatur, quin & communiter apud alios Theologos recepta; video tamen eos non hoc sensu ab omnibus vsurpari. Nam Bellarminus per *accidens* adorari intelligit omne illud, quod cum nec sit suppositum, nec ratio adorandi, coniunctum tamen est supposito, quod per se adoratur. Cum qua acceptione conuenit etiam illa, qua per accidens adorari intelligitur, quod non ratione sui, sed ratione alterius adoratur; licet interim animus ac mens adorantis verè in illam etiam rem, quæ adorari per accidens dicitur, terminetur.

Sicut etiam apud Philosophos, per *accidens* moueri dicuntur, quæ concomitanter, vel tanquam partes, vel tanquam accidentia mouentur;

licet.

licet in se vere afficiantur motu, vt recte ad hoc institutum notauit Suarez loc. cit. sect. 3. & 4. in hunc sensum explicans Maiorem, & Capreolum, assentes, imagines solum coli per accidens, vt inferius dicitur.

Alij vero, in quibus Vasquez libro 2. de adorat. disputat. 8. cap. 8. 9. & 12. per accidens adorari intelligunt, ad quod opus quidem externum adorationis, cum simplici affectu, sed animus tamen adorantis, ac interna submissio nequaquam refertur.

Eodem modo ambigua est vox adorari secundum se, saepe enim usurpatur pro eo, quod est adorari in se, adeoque vere, saltem vt obiectum materiale, seu vt partem materialis obiecti, terminare actum adorationis: prout saepe etiam loquitur Suarez loc. citat. At vero Caietanus 3. part. quaestione 25. articulo 3. & Gregorius de Valentia hic disput. 6. quaestione 11. punct. 6. usurpant pro eo, quod est, propter se, vel sine habitudine ad aliud adorari. Eodem modo particulam per se Palacius in 3. dist. 9. disput. 1. & particulam in se Tartaretus in 3. dist. 9. epilog. de adorat. confundunt, cum particula secundum se: quas etiam ipse Sanctus Thomas, non satis accurate distinguit, vt videbimus.

Quare in his omnibus, ad vitandam aequiuocationem, diligenter distinguenda sunt vocabula; neque tam de vocibus, quam de re, ipsa disceptandum, saluo tamen semper sano loquendi modo.

Quibus ita constitutis ac velut pro terminorum explicatione suppositis, singulae illae difficultates circa modum colendi imagines, aliaque res sacras inanimatas, singillatim deinceps explicandae sunt.

D V B I V M V.

An imagines sacrae proprie vltimo modo adorandae siue colendae sint; itemque an ipsa etiam in se tanquam obiectum Quod terminent actum adorationis seu cultus, non tantum ratione signi exterioris, sed etiam ratione interna submissiois.

S. Thomas 2. 2. quaest. 84. art. 1. & 3. part. 1. q. 2. 3. 4. & 6.

132 Prima igitur difficultas & controuersia est, ex his, quas dubio praecedenti proposuimus, an imagines vltimo modo etiam proprie adorandae siue colendae sint; seu quod tantundem est, an imagines proprie dicantur coli & adorari, an vero improprie tantum & abusiue. Nec vis ponitur in vocabulo adorationis de quo dub. 3. sed quaestio generatim est, an proprie colantur.

Neque verò defuit ex Catholicis, qui aperte asserunt, imagines improprie tantum, & per acci-

dens, non autem vere ac proprie coli posse. Ita Durandus in 3. distinct. 9. quaestione 2. num. 9. & 11. qui cum nullum alium imaginis cultum agnoscat, quam quo simul ipsa cum prototypo colatur, ait: *Proprie loquendo, nunquam reuerentia exemplaris vel signati debetur signo vel imagini: sed quia loquendum est, inquit, vt plures, ideo commune dictum sic exponendum est, quod protanto dicitur imago subtractione imaginis adorari eadem adoratione cum re, cuius est imago, quia ad praesentiam imaginis seu signi, fit rememoratio rei quam rememoratum adoramus.* Et ibidem num. 8. & 14. generatim docet, rem inanimatam, quae non est subiectum susceptuum sanctitatis, non posse esse secundum se terminum adorationis.

Eodem modo loquuntur Holkot in lib. Sap. lect. 157. & Picus Mirandulanus in Apolog. quaestione 3. Item Viguerius Instit. Theol. cap. 5. §. 5. v. 12. ait; *proprie loquendo non est adorationem imaginis, sed rei representatae coram imagine &c.* Et sic clare, inquit, loquendo, est adoratio Christi, coram imagine Crucifixi, quae ad memoriam reuocat &c. Qui idem docent etiam de sacris reliquijs.

Fauet etiam in modo loquendi Caietanus 3. part. quaestione 25. art. 3. 4. & 5. vbi docet, imaginem esse tantum conditionem adorandi exemplar; & honorem non exhiberi conditioni adoratae rei, sed rationi adorandi, quae est exemplar.

Fauent etiam Petrus Cluniacensis episc. 2. contra Petrobrvianos cap. de venerat. crucis sub finem. & Ionas Aurelianensis lib. de cultu imag. à principio, & Castro V. adoratio, & Didacus de Tarpia 3. part. quaestione 25. art. 3. & seq. Citari etiam solent Alensis & Henricus; sed quos in benigniorem sensum interpretari conatur Suarez 3. part. tom. 1. disp. 54. sect. 3.

Sicut nec huc pertinent illi, qui adorationem imaginum comparatam cum adoratione prototypi, quo cum simul colantur, vocant analogicam, in quibus sunt Gabriel in canonem lect. 49. & in 3. distinct. 9. quaestione 1. artic. 2. & Corduba lib. 1. quaestione 5. dub. 4. quia non omne quod analogice tale est, hoc ipso solum improprietate est, vt constat de accidente, quod analogice quidem, sed proprie ens est.

Ceterum sine dubitatione simpliciter & absolute fatendum est, imagines, & reliquias Sanctorum, aliaque res sacras, non solum abusiue & improprie, sed etiam vere & proprie, licet respectiue colendas & adorandas esse. Ita ex mente omnium quasi veterum Theologorum, contra citatos, adeo constanter & firmiter tradunt recentiores, vt oppositam Durandi sententiam etiam graui censura notent. Bartholomaeus quidem Medina 3. part. quaestione 25. art. 3. ait, *periculosam esse ac temerariam, & haeresin sapere; additque, Victoriam docuisse, illam esse haereticam.*

Catharinus opusc. de cultu imag. ait, hunc modum loquendi parum differt ab eo, qui omnem adorationis terminum ab imaginibus auferat. Gregorius de Valentia loco citato dicit, istos minus circumspecte loquutos. Suarez citat. sect. 5. sub finem ait, *falsissimum, & à sensu Conciliorum & Sanctorum alienum esse, dicere, imaginem nunquam vere adorari, aut non magis adorabilem esse,*